

EDINOST

Glasile slovenskega političnega društva za Primorsko.

"EDINOST" izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gld. 40 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr., za četrto leto 1 gld. 20 kr. — Posamezne številke pri upravljanju in po tržnikah v Trstu se dobivajo po 10 kr. — Naročnine, reklamacije in inzerate prejema Upravljanje "via Zonta 5".

KONEC turškega carstva

Na Macedonskem Turki s kristijani grozne reči počenjajo. Časnik "Marica" o tem mej drugim to le poroča: Na Macedonskem je stanje neznošljivo. V nobenej proprej Turčiji podvržene deželi niso krščanski prebivalci toliko trpeli, kakor Bolgari na Macedonskem v zadnjih petih letih trpe. Ljudstvo plašijo vsakdanji ropi, moritve in telesna posilstva in ta hudodelstva se večidel nič ne kaznujejo. Ako bi hoteli hudobije, ki so se pripetile v zadnjih časih, našteti, napolnili bi celo knjigo. V nekaterih zahodnjih krajih Macedonije se je n. pr. od meseca septembra lanskega leta dogodilo 72 moritev in 30 posilstev na Bolgarih in nobeden hudodelec ni bil kaznovan. Mej umorjenimi so očetje in matere, ki so poštenje svojih hčerk branili. Nič nenavadnega ni, da se deklice siloma odpeljujejo, o javnej varnosti sploh ni govora; ob potih in cestah prežo roparji in zato je zastala tudi trgovina. V desetih dneh je bilo na poti iz Beglice v Korčo 30 Bolgarov umorjenih. Turški sodniki Bolgarov nečejo v varstvo jemati. V vasi Dumbe ne so ukrali turški roparji necemu Bolgaru vso čedo; ko je ta kajmakanu to tožil, oštel i spodil je — gjavra. Primerilo se je uže večkrat, da so Turki cele soseske poporali in pokončali. Surova turška sila Bolgarom se svobodnega obhajanja božje službe ne dopušča. Ni se davno, kar je vodenska gospinka prepovedala Bolgarom pripoznavati bolgarski eksarhat ter zaukazala, da se morajo vsi Bolgari grškemu škofu podvreči; Tisti, ki bi se temu ukazu protivili, smatrali se bodo za politične hudodelnike in po zakonu kaznovani. Sumničenje Bolgarov v političnih rečeh je na dnevnem redu; proganjajo se večkrat zarad prav nedolžnih stvari, v ječ mečejo in iz dežele izganjajo. Še le zadnjie so cele rodovine v Azijo iztrirali. Kako malo pomenljivi so vzroki, naj pokazeta dva izgleda. V Solunu so 21 osob zarad političnih hudodelstev zaprli; politično hudodelstvo pri enem teh je to, da je napravil bolgarski napis nad svojo prodalnicico; drug je uže več mesecev v ječi, ker se nasli pri ujem nekoliko številčnih časnikov "Marica" in "Narodni Glas" ... Tako je javno stanje, tak je državni red v Turčiji, od katere še vedno nekateri Evropci devetnajstega stoletja pričakujejo preporoda in "izobraženja"!

Iz teh iz "Marice" posnetih besed se jasno vidi, da se Turek pri vseh bridkih izkušnjah zadnjega stoletja, in vlasti zadnjih desetih let nič ni naučil. Oslepil je, i ker je slep, zato ne vidi pred sabo jame, v katero mora pasti. —

Ko je ruski car Aleksander v nevarnosti, da vsa Evropa prime orožje zoper njega, izdrži iz nožnic sveti meč, ter poslal ruskega naroda evč na Donavo, da otme plemeniti bolgarski narod turškej krutosti, in ko ga je oštel, takrat je on govoril one plemenite besede, katere ostanejo *bolgarskemu narodu v večnem sponinu*, katere zapiše zgodovina vsem sedanjim i prihodnjim narodom i državam v izgledu svarilo. Aleksander je rekel Bolgarom: "Vaše trpenje vas je oštel!" In resnica je, vsaka država, ki je svoje narode tlačila, zatirala i gonobila, propala ter izginula je k malu s zemlje; *na meči ne viši svet* in krivica ima kratke noge. — To resnico nam najbolj priča Turk sam; petsto let je, kar je prišel v Evropo, strl srbsko carstvo, bosniško kraljestvo, podvrgel si Bolgarijo, konec storil bizantinskemu cesarstvu, podjarmil Ogre, trepetalo je pred njim dunajsko mesto, vso severno Afriko od Sueca do Tangerja je objel Turk se svojo roko, podvrgel si skoro vse otroke v sredozemeljskem morju. Ves svet je trepetal pred njegovo mogočnostjo, nepremagljiva je bila njegova vojska. Nam Slovanom, ki smo bili na meji i varovali za sabo Nemce, Italijane i druge narode — da so se lahko v miru izobraževali — bil je Turk dve sto let strašen i pogubonen. A na slovanskih prsih se je razbila turška moč tako, kakor poprej mongolska i tatarska. — Edini Slovan je bil v vseh tistih časih, ko so roparska, divja, na polu naga ljudštva iz velike Azije poplavljala Evropo, šeč in trdnjava zapadnej Evropi — le Slovan je oštel vso Evropo splošnemu divjaštu; zato pa so se tisti narodi, ki so od tega divjašta najbolj oddaljeni bili, najprej duševno razvili, ker so v miru živeli, saj pravo duševno živenje je mogoče le v miru; vojna sama pa tudi narod jako krepi, vendar le tedaj, ako se narod bojuje za svoje ideale, sicer pa mu je vojna smrtna soba. —

Turek se je sicer bojeval za svojega protroka zelo hrabro in navdušano, a Slovan za svojega Kristusa; da je zmogel Slovan, kdo bi se temu čudil? Kakor stari rimski cesarji: Nero, Hadrijan i. t. d. niso mogli zatreći Kristove vere, ampak se je razširjala toliko bolj, kolikor bolj so kristijane proganjali in morili; prav tako je gotovo, da Turčija mora poginoti v malo letih i da se Slovanstvo povzdigne na njenih razvalinah.

ODGOVOR

na Appendix poreškega Follum Dioecesanum

V 1. številki tega leta smo tiskali članek pod naslovom: "Misli prevzv. g. škof dr. J.

korakal po kačje. Stupico so odvezali, da je bil potem snet s križa, na katerem je precej dolgo visel.

Ognji so uže poovelju za menažo goreli, pijani kuhanji pa so se gibali kakor bi bili leseni, vse je v dve gubi lezlo, častniki začnjo pribajati k svojim kompanijam, vprašujejo, kako to, da so ljudje tako pijani? Ali vsak zmigne z ramo, če prav je bil sam v kleti. Flajšman je bil najbolj "korajzen", stotnik ga vpraša: Flajšman, kde ti bila? Gospod avtman, tam kjer je bilo. Kaj ti rekla, pravi stotnik? Ja, ja, gospod avtman. Stotnik je bil jezen, zakričal je: Jaz ti dan enega na glavo, bešča ferdamtes. F. je umolknol in vse je bilo pri kraji.

Prišla je ura, da odmarširamo, trobentač trobi k nastopu, pa le malo kedo se je ganil, ako bi trobentač na sodnji dan toliko vpljiva imela, ko je imela lovskega trobentača, tedaj bi gotovo vse spali. Častniki so bili vsi na svojih mestih, nekateri so udrihalo se sabljo po plečeh, pomagalno ni nič! Se celo polu menaže je ostalo. Zdaj je bil glavni raport, vse se je zvedelo. Flajšman je vse povedal, major se je jezik, toda ker je bil dobra duša, zaukazal je, naj taborimo še do drugega dne. Vse je bilo veselo, straže so bile bolj stroge, nobeden razen patrol ni smel iz taborja. Protiv večeru je bila sredi taborja komedija, Stupica si je napravil se svojimi lumi-paci neko utico, katero so s plasti pokrili in tu notri so namazani z barvami ko Indijani burke uganjali in denar nabirali po taborji, da je bil

Glavina res poreško-puljsko škofijo poitaljančiti?"
Proti temu članku je izšla "Appendix ad Follum Dioecesanum". Podpisal jo je kapitol glavne cerkve poreške, obstoječ iz preč. gg. prepozita Sillichia, kan. Angelini-a, kan. Pajalich-a kan. Cleve, zač. kan. Pesante-a.

Ta gospoda odgovarjajo proti imenovanemu našemu članku, ter hočejo oprati prevzv. g. škofa s pismom, na njega se glasečim.

Glaši se to pismo tako — le:

"Z onim člankom godi se krivica Vaše Prevzvišenosti. Svedeno se potezamo za čast svojega škofa, duhovenstva in vse škofije ter za dobro vere in pa proti krivim obtožbam, grdim prijaram in zakonemu obtoževanju.

Jedno najslavnnejši Vaših dobrih del, za škofijstvo do sedaj storjenih, je, da ste si prizadeli odpraviti žalostno pomanjkanje duhovnikov s tem, da ste odprli nadpolnim mladeničem v posebni hiši sredstva, da morejo obiskovati c. k. gimnazijo in se pripravljati na semenišče.

To Vaše podjetje se nekaterim ni dopadlo.

In se ko bi se mu bilo protivilo z duhom veri s vražnjem; ali hoteli so ga pri porodu zadušiti. Zato so budili sum pri jednem delu duhovenstva in ljudstva in tudi pri viših oblastih, da se nekaj namerjava, kar prav kaže zaslepolost onega, koji ne vidi, kako Vi stojite angeliski nad vsakoj stranko, in koji kaže pokvarjeno dušo obrekovalca, da le kaj ostane.

Štejejo Vas v greh, da ste odprli ono hišo

v Kopru, in niti ne opuščajo, da spravijo v slab glas ono gimnazijo, cesarsko in kraljevsko,

ker se mladeniči tudi uradni državni jezik uče,

katero modro in ljubezljivo vladajo načelno

ravnatelj in izborni profesorski zbor.

V Istri je še le jedna gimnazija, in mej tema dvema je bilo prisiljeno izbrati koprsko:

"ker sicer bi mladeniči naše škofije moralni izgubili v oni drugi gimnaziji jedno leto več, da se pripravijo za nje učni jezik, ker se v ljudskih šolah nemščine ne uče; in ker bi se tudi poleg te gimnazije ne bilo našlo pristojne hiše, in tudi ne osobe, katera bi mogla in hotela nadzirati mladeniče pri učenju, v vedenju in pri dobljivanju duhovskega duha, kakor se je našlo v Kopru zasluga duhovnika, Slovana po rodu, ki je vzornega verskega in patriotskega duha.

Ali bi morda hoteli zahtevati od Vaše Prevzvišenosti, da ustrojite slovansko gimnazijo izključljivo za hrvatske mladeniče?

Tožijo Vas, da ste vzeli v koprsko hišo 11 mladeničev, same Italijane, pa ne jednoga Slovana. Vzeli ste vse one, kateri so se oglašili, in mej njimi sta le dva, ki ne spadata v to škofijo ali pokrajinu; jeden je čisto hrvatski narod, dva pa pozuta tudi ta jezik; vsem je pa ne — le mogoče, nego so tudi dolžni, uže sedaj ali čim preje mogoče naučiti se razen

uradnega državnega jezika, oba jezika, ki se govorita v tej škofijski, da bodo mogli, kakor mnogi drugi duhovniki, ki so italijanskega materinskega jezika, službovati kder koli bez obzira na narodnost. Vi sami ste se izrazili v svojem pastirskem listu:

"Ako bi se našli za cerkvo nadpolni mladeniči, morda tudi s prednostjo, mej revnim narodom in v najmanjših vaseh". Vi ne morete spremeniti ljudskih šol. Vi niste krivi, da ni več mladeničev iz slovanskih krajev, v katerih ni šol, ali ki so tako urejene, da mladeniči ne morejo prestopiti v srednje šole. Po izpovedanji samih obrekovalcev so v tej biskupiji Italijani in Slovani.

Torej bi bilo treba z malimi silami ustavoviti dve hiši za odgojo, kar ne more poštenemu človeku niti na pamet priti, ako bi tudi hrvatska gimnazija obstojala; ali pa urediti tako, kakor ste Vi storili, da se odgojobje bodoči duhovniki, kateri bodo mogli opravljati službo, kder koli bodo treba.

Tožijo Vas, da ste prosili in tudi dobili pomoči pri okrajnih zastopstvih in občinah. Ako je to greh, potem ni človek sposoben soditi grehov in zaslug. Ni pa treba mnogo, da se označijo oni, kateri imajo Vas za odgovornega za prejeto podporo, ki se je dala za druge prej imenovane namene.

Konečno Vas obtožujejo vladni, cerkvi in ljudstvu slovansku, kakor da delate za italijanske želje. Ako ni našel drugega čina ali besede, da Vas ugrizne s takim obrekovanjem, tedaj se veselita. To je preveč neumno. Visoka vladna in papežna ne moreta, da ne bi cenila Vašega jedino mogočega sredstva.

In Vaše ljudstvo slovansko in italijansko, katero Vas je tako lepo sprejelo, ono vidi, da bodo dajali mladiči, kjer Vi odgajate, s časom Italijanom in Slovanom nebeske tolažbe. Radujete se, da se tako silno vojuje proti Vašemu podjetju, ker žito se nikdar ne seje, da ne bi došel sovražnik, kateri ga skuša s kokoljem uničiti.

Kaptol glavne cerkve deli z Vami grekosti in protestuje proti nesramnemu obrekovovanju: ponosen je na svojo neomajljivo zvestobo proti Nj. Veličanstvu, našemu cesarju, na stalnost v veri in pravicoljubnost; ter izraža svojo veliko žalost nad ogromnostjo tolike zlobe in pokare-jenosti.

V Svojem srcu ste uže gotovo odprostili obrekoralcu! Mi se pridružujemo Vam ter molimo, da bi se spometoval, da ne napade dela, s katerim jedino se morejo odgojiti služabniki, kateri bodo pevali našemu ljubljennemu ljudstvu: "Slava Bogu na višavah in mir na zemlji ljudem, ki so dobre volje".

Konečno prosimo Vas, Prevzvišeni, blagovolite zapovedati, da se tiska ta naša prostovol-

hudo z vojaki ravnal, rekel mu je, da mora v osmih dneh komašne dobiti, drugače bo kaznovan.

Stupica je bil pa zvita buča, tedaj je k malu zvohal, kako do komašen pride. Ko je videl, da ima duhovščina v Italiji vsa brez izjeme komašne, zato je svoje tovariše nagovoril, naj gredó v zvonik in potem v župnijo. Jezik je imel dober, v ugodnem trenotku pove župniku, da je komašne zgubil ter da jih mora v osmih dneh dobiti, sicer ga čaka huda kaznen, utegno ga celo ustreliti. Njegova dva tovariša, posebno Flajšman, potrdila sta vse to in se mnogo prisustvila, ter se pri tem celo pridruževala. Župnik, dobra duša, precej odveža komašne in jih pomaga Stupici obleči in zapeti. In tako je Stupica stopil pred stotnika v duhovnih komašnah; ta pa se mu je na glas smijal, ko je se F. nekaj edunega povedal.

Drugi dan, ko se je na nebo pripeljal danica, odrinoli smo proti Novari: Piemonteži so se umikali povsod, nikoder jih nismo videli.

Po velikem trudu smo taborili na travniku, tih noč je bila, vsak je bil potreben počitka. Ali v vojni ni počitka ni miri; desetnik od dneva stopi tih mej nas in veli: "Prva kompanija naj se takoj pripravi. Rajši bi dal bil več let svojega življenja, nego vstal in Bog v kam sel. Dva gospoda, civilno oblečena i naš lajtenant stopijo pred nas in tih je bilo povelje dano nizjim častnikom: Tihod hodite, molcite 'marš'! in sli smo v temno noč.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

Odlomki iz mojega dnevnika.

(Spisuje Samočič.)

(Dalje.)

Proti jutru je sel glas po taborji, da so fantje "korajzni", kajti vse je bilo veselo i živo, ukali in vriskali smo, kakor po dobljene bitvi, saj so pa tudi bili — vsi kotli v taborji — polni vina. Mlad lajtenant, ki je trdo spal na glavnej tabornej straži, ni ničesa o tem vedel: ko se zbudi, čudno se mu je zdelo, da je vse tako veselo. Stupica, kateremu so uže noge odpovedoval, vendar je še burke uganjal, da se je vse kroholatal; spravil se je na topolov stor; tesar ga je z remenom privezel, ker se je bal, da pri nenavadni mimiki skoči raz stora na glavo. Razlagal je, kako vojaki svojim ljubicam pisma pišejo, bil je prav spreten v predavanju, nekatera stavke je posebno naglašal; vse se mu je smijalo, i končal je po pismu s tem, da mu denarja pomanjkuje, ter da rožice v srcu pešajo, ker nemajajo prave moče. Smehe in ploskanje je bilo temu konec. Ko je pa hotel raz stora skočiti, obesil se je, da je glava dol visela, noga pa je k višku molil. Smehe pa se je še pomnožil, ko je F. prilezel, in čez travnik, kakor je širok bil,

sme, že častniki so prišli gledat to trojico, ki ni nikdar mirovala.

Odslej pa so nastopili lačni dnevi, prej smo imeli obilo kruha in mesá, zdaj pa nas je dalje proti Novari pot peljala, ničesa nismo dobili, še za denar ne, živila je bila povsod odgnana v gorovje, le nekateri lačni koloni so ostali v svojih kocah.

V nekej vasi, katero je naš Stupica krstil "lačna vas", kajti še polente nismo dobili, stari ko rogi trdi kruh je bil pogaja ter veljal en tolar hleb, kolikor smo ga dobili; v tej vasi tedaj so šli Stupica, F. in drugi v zvonik in so prav po kranjski pritrkovali, vse je gledalo, kaj je to. Župnik, postaran suh častiljiv mož, bil je ves ganjen, ko so prišli iz zvonika naši Janezi, peljal jih je v župnijo, iz katere so vsi širji pričovalci natrkanji prišli, pelci so prav po fantovsko v župniji:

Radecki ima sivo glavo,

Pa vendar gre na vojsko ž njo. Župnik ga je dobro poznal še od leta 1849, ko je vojeval v tistih krajih, rekel jim je, da ni še nikdar čul nobenega Laha o njem slabo govoriti. Prav smešen je bil Stupica, imel je plovanove komašne na nogah, ker je bil bolj majhne postave, segale so mu

ljna izjava v škofjskem listu kakor *javnem uradnem listu za dogodbe v poreško-puljski cerkvi.*

Priobčili smo skoro od besede do besede pismo prečastite gospode, da se vidi, s katerim orozjem vojuje. Sedaj pa hočemo tudi mi odgovoriti, da se morebiti še bolje izrazimo tudi zaradi onih, ki niso citali našega članka.

Proti nameri g. škofa, da odpomere pomanjkanju duhovnikov v svoji skofiji, mi nismo v svojem članku nikdar i nikoder ni besedice rekli. Mi znamo, da je treba duhovnikov. Rekli smo tudi takor je potreba, *namreč hrvatskih*.

Za podporo svoje trditev smo naveli po *semantizmu* minolega leta, da je *pet hrvatskih kuracij bez kurata*, da je *deset župnikov v hrvatskih župnijah tako starih in oslabelih, da bi se jih morala dati pokojnina*. Dalje: da je v skofiji peti del Hrvatov a le četrти del Italijanov, da je hrvatskih kuracij in kaplanij do 50, a italijanskih, — katere so vse napolnjene — le do 10; da so hrvatske kaplanije raztresene in teške, a italijanske na kupu; da ima Rovinj tudi samostan; da prihajajo v mesteca pridigarji iz Italije. To, prečastna gospoda, ste imeli ovreči, ako ste hoteli koga imenovati obrekovalcu, in ako niste hoteli, da Vas misleči in okolnosti poznavajoči ljudje s tem krasnim imenom okrste. Tega niste mogli. Temu se protivi, našo trditev pa poterjuje, sam škof v svoji okrožnici „častitenu duhovenstvu in ljubljenim vernim“, ker jih pozivlja na pomoč za ustrojenje zavoda, za odgojo duhovnikov, in ker pravi: „Zalošno bi bilo guljufati se o tem (o pomanjkanji duhovnikov), ker ni rana, zaradi koje se vpije, sedaj še tolika: ker je sedaj posebno v večih mestih, se duhovnikov“. V večih mestih, stanujejo Italjani, v manjših Hrvati.

Niti proti „najpostejšem ravnatelju“ niti proti „izbornemu profesorskemu zboru“ koprskie gimnazije nismo ni besedice rekli.

Spomeniti smo, da je dijak, ki je padel pri izpitu zrelosti na koprskoj gimnaziji ter se pripravljal, da popravi izpit, omazal ploskev postavljeno v spomin Franca I. avstrijskega cesarja, ter bil potem zaradi tega na zapor obsojen; in da pred hišo c. k. komisarija pokajo petarde. Ta dva čina sta take pomenljivosti, da se je, kakor smo čuli, v vseh krogih razpravljalo pranje: ima li ostati na dalje gimnazijo v Kopru, pustili so jo zares, ali v istem času so rekli, da jo prestavijo, ako se še dogodi kaj podobnega.

Uradnega državnega jezika pa mi ne poznamo. Ko prečast, gospoda to spominja, daje si velik „testimonium paupertatis“ v poznanji okolnosti v cesarstvu, v katerem so ljudje, ki imajo res „pium desiderium“ državnega jezika, v kateri pa je tudi drugih ljudi, ki smatrajo za državni jezik tisti, ki ga govorijo; in napisali so to najberž „ad captandum benevolentiam“ nekih osob.

O izboru gimnazije smo čitali v nekem listu „Sloboda st. 150. m. l.“ to—le: „Kad bi biskup želio poslati hrvatskih dječakah u škole, on bi se na račun vlade mogao izgovoriti, da jih mora posiljati na talijansko gimnazijo, da se moradu krivnjom vlade potaljaniti. Več pučke skole su takove, da se u njih ni malo — s jako redkimi iznimkami — ne goji hrvatskoga jezika, da se u njih dječeti svomu rodu odajuju, da bar slovenično bolje talijanski neg hrvatski znaju. Gimnazije su dvie u zemlji, jedna njemačka, druga talijanska. Tko zna koja je muka Istranom njemački jezik, tko zna da se hoče u gimnaziji koja godina prije, nego li istarski mladič toliko si njemačkoga prisvoji, da bar predavanja razumije: nebi li pravo dao biskupu Glavini, da radje posilje dječake na talijansku nego li na njemačku gimnaziju?“ Prečastita gospoda kanonice sodijo slabše o svoji glavi, nego ta časopis. In *kedor bi hrvatska gimnazija v Istri bila*, pravijo oni dalje, *on bi bil moral tako storiti, kakor je storil*, t. j. poslati mladeniče na talijansko gimnazijo, ker z malimi sredstvi ne bi bil mogel ustrojiti dvehi hiš za odgojo. Torej ali v Koper poitaljaniti se, ali ostati brez duhovnikov. To je Vaša alternativa.

Glede na cilj in potrebo, zaradi katere bi se moral odgojevati mladeniči, moral bi se vsakako izbrati manjše zlo namreč gimnazijo pazinsko. Tu bi potrebovali mladeniči, pravi prav dobro prečastita gospoda, a hvala za to našim šolskim oblastim, jedno leto več, da se namreč nemškega jezika nekoliko nauče. No, poleg osem let, prebiti bi se jedno, kendar bi se moglo računati, da se morejo mladeniči vsaj nekoliko pripraviti za ono, za kar mislimo biti *potreborani*, kendar postanejo duhovniki, namreč za duševne oskrbni hrvatskega ljudstva. Na pazinski gimnaziji se hrvatski jezik bolj uči, nego na koperski. Tam bi našli mladeniči tovarisev, s kojimi bi se mogli hrvatski razgovarjati; tam tudi profesorjev, tam bi čuli na trgu in na spreghodu hrvatski govoriti. Veliko razdaljenje je za Pazin, da se v njem ne bi našlo hiši v kateri bi mogli mladeniči prebivati. Da bi Pazin ne imel prostora za jednajst dečkov, in to takih prostorov, v kakoršnih so natlačeni dečki v Kopru!

Po pismu prečastite gospode kanonikov zdi se, kakor da bi bili mladeniči v Kopru v nekem zavodu, pod nadzorstvom vrednega duhovnika; a oni stanujejo natlačeni v priprosti hišici pri prostem človeku, blivšem vrtnarju, ki ima razen njih še drugih dijakov, in kateri je tudi prej dijake imel. G. Sincich, kanonik kaptola koprskega, ker ne stanuje v isti hiši z njimi,

le toliko je njihov nadzornik, da včasi pa včasi za nje povpraša, da jih morebiti malo pokara in da poroča škofu o napredku in vedenju posameznih dijakov.

Čast g. Sincichu, ali da se za ta posel ne bi našla v Pazinu osoba, to je za pazinske duhovnike in za pazinske samostanke po našem mnenju razdaljenje, kakorino samo skrajna „zlepelnost“ — izraz je to, katerega so se prečastita g. Richter ja, ki zna samo za največje silo nekoliko hrvatski lomiti, in kateri služuje v čisto hrvatski župniji v Raklju. Na ta način seveda bodo mogli peti gojenci „zavoda“ slava Bogu in mir ljudem na zemlji. Ne! da li bodo to Bogu po godu in da li bodo ljudje dobre volje, o tem mi dvomimo. Slabe nebeske tolažbe bodo oni imeli od takih duhovnikov.

Nismo brez vzroka naveli, da so neki municipiji dali podpore za „zavod“. Škof, kateri se je brigal jednako za Italijane in Hrvate, in se še tudi briga nje dolgo časa za odgojo duhovnikov, ne znamo, da bi bil kedaj dobil od njih podpore. Grozen krik se je bil vzdignel na njega, ko je res mislil vstroti zavod za odgojo duhovnikov v Pazinu. Celo duhovnikov se je našlo, koji se le pod tem pogojem nekaj obečali, ako se ustroji v Kopru. So taki ljudje italijanske klike istriske, ki so odgovarjali mladeničem, naj ne gredo za duhovnike. Do sedaj so municipiji in tudi deželna vlada odgovorili preveč vsakovrstnih posvetnih ljudi, ki ne znajo hrvatski, in to s hrvatskimi novci. Sedaj pod drugim škofom se jim hoče odgojiti, tudi s hrvatskimi novci, še takih duhovnikov. Se so nekteri duhovniki, ki ljubijo narod in njegov jezik, kateri pozna njegov jezik. Še so oni, kateri so Italijanščem na poti. Tudi ti se morajo z drugačnimi zamenjati.

Sama prečast, gospoda priznajo, da je 10 mladeničev, iz mej jednajsterih, narodnosti italijanske, da je le jeden narodnosti hrvatske. Kaka razmera je to proti razmeri obeh narodnosti v skofiji?

Kaka je ta jednaka ljubezen do obeh narodnosti? Kako je to v soglasju z evangeljskim stanjem nad strankami, ako se temu se doda, da so uže zdaj potrebni hrvatski duhovniki, in da italijanski vsaj sedaj še potrebni niso? In se oni jeden mladenič hrvatske narodnosti je bil v Pazinu vpisan mej učence italijanske narodnosti.

Tudi to je žalosten dokaz razmer v Istri, za ktere ne smatramo g. Glavino odgovornega. Iz odgovora gg. kanonikov smo zvedeli še nekaj, kar nam je bilo neznano. Dva mladeniča izmej one jednajstorice nista iz te skofije ali dežele, pravijo oni. Torej ni dosti, da pomagajo Hrvati vzdružavati le Italijane iz te skofije in dežele; ni dosti, da je škof hrvatske župnije za svoj zavod takširal z mnogo večimi vstopnimi, nego li jedno drugo italijansko župnijo, za odgojo domačih Italijanov, še tudi drugi tuji mladeniči se morajo odgojevati s hrvatskim denarjem. Auoušte tanatem...? Pa da je naš narod siromašen! On pomaga tudi tuje otroke odgojevati. — Navedene besede: „kadar bi se našlo nadpolnih...“ so v pastirskem listu. Gg. kanoniki so podertali te besede in *morebi navlač* davaje kakor se zdi tem besedam drugi pomen, nego ga mi nahačamo.

Oni so res bliži g. škofa, no, mi pa vendar mislimo, da se mora ono tako razumeti, da za slučaj, kadar bi se našlo nadpolnih mladeničev in *to boljih* od onih, kateri se nahajajo v mestih, tudi mej siromašnim narodom in v manjših vaseh: tedaž bi se ne moglo računati na priros roditeljev. (Tudi to so besede pastirskega lista). Naj se vzemo te besede kakor koli, prvo leto ni se našlo, *in se tudi ni za časa iskal*, da se nađe hrvatskih mladeničev.

Mi smo v našem članku stavili prašanje: *Za kaj se ni v pravem času po raseh razglasilo*, morebiti bi bil kateri marljiv duhovnik koga pripravil, ter bi se bilo sprejelo malo jednih, malo drugih...? Vsejedno kažejo gg. kanoniki veliko neznanje v razmerah, kadar pravijo, da se mladeniči zavoda naučijo razen „uradnega državnega jezika“, tudi oba jezika govorjena v skofiji. Nemški, in to je najberž gg. kanonikom ta njihov „uradni državni jezik“, znajo mladeniči, ki prihajajo na vseučilišče iz koprsko gimnazijo tako malo, da obstoje za nje in za neko druge posebne komisije, kateri jih izpršačijo v italijanskem jeziku.

Da se tudi ne nauči hrvatskega jezika, za to imamo mnogo dokazov v Trstu in po vsej Istri, in tudi nečemo o tem dalje govoriti. Na koprsko gimnaziji so pozabili rojeni istarski Hrvati mnogo od onega, kar jih je majka učila. Mislimo, opirajoč svoje mnenje na izkušnje, da mladeniči, odgojevani v Kopru, ne bodo mogli svoje službe opravljati tako, kakor Bog zapoveda, kder koli v tej skofiji, bez obzira na narodnost. Službovati samo, da se služba opravlja, to seveda se more.

Službovali so Hrvatom v tej skofiji duhovniki italijanskega materinskega jezika, ter službujoči tudi danes; ali s kakim vspethom, in na kakšen način? Prav to, da so pošiljali duhovnike, ki niso poznali hrvatskega jezika, mej hrvatski narod, ali da jih v obče pošiljali niso, prav to je jeden glavnih vzrok, da mu se danes očitujejo „barbarstvo“ da se danes c. k. oblasti duhovnikom kljčejo: pošiljite v Sv. Virin popa, da uči ono ljudstvo straha božjega, da ne bode kralo, da ne bude ubijalo železničnih konduktorjev. Da ne govorimo brez dokaza, navesti hočemo dva primera. Osobe še res žive, ali mi se tukaj zavarujemo proti očitanju, kakor da bi proti osobam govorili; one bi mogle drugače opravljati službo božjo. Gosp. Pase, sedaj kanonik v Motovunu in rodom Motovuncem, bil je v jednem mestecu kooperator. Ker je imel pridigovati hrvatski, prišel je k župniku, da mu napiše pridigo ali pa saj popravi, ter jo je tako

izpred oltarja čital. Tudi to je bilo službovanje. Ali tako bi se moglo opravljati tudi v Kini brez znanja kinškega jezika, in se tedaj bi se moglo imenovati oni jezik barbarški, s katerim se kruh služi. Da ni tudi danes bolje, kaže navedeni primer g. Richter ja, ki zna samo za največje silo nekoliko hrvatski lomiti, in kateri služuje v čisto hrvatski župniji v Raklju. Na ta način seveda bodo mogli peti gojenci „zavoda“ slava Bogu in mir ljudem na zemlji. Ne! da li bodo to Bogu po godu in da li bodo ljudje dobre volje, o tem mi dvomimo. Slabe nebeske tolažbe bodo oni imeli od takih duhovnikov.

Nismo brez vzroka naveli, da so neki municipiji dali podpore za „zavod“. Škof, kateri se je brigal jednako za Italijane in Hrvate, in se še tudi briga nje dolgo časa za odgojo duhovnikov, ne znamo, da bi bil kedaj dobil od njih podpore. Grozen krik se je bil vzdignel na njega, ko je res mislil vstroti zavod za odgojo duhovnikov v Pazinu. Celo duhovnikov se je našlo, ki so le pod tem pogojem nekaj obečali, ako se ustroji v Kopru. So taki ljudje italijanske klike istriske, ki so odgovarjali mladeničem, naj ne gredo za duhovnike. Do sedaj so municipiji in tudi deželna vlada odgovorili preveč vsakovrstnih posvetnih ljudi, ki ne znajo hrvatski, in to s hrvatskimi novci. Sedaj pod drugim škofom se jim hoče odgojiti, tudi s hrvatskimi novci, še takih duhovnikov. Se so nekteri duhovniki, ki ljubijo narod in njegov jezik, kateri pozna njegov jezik. Še so oni, kateri so Italijanščem na poti. Tudi ti se morajo z drugačnimi zamenjati.

Ni naša misel, tožiti koga pred cesarjem, ali pred papežem, ali pred narodom. Našo pisanje je merilo in meri na dobro cesarju, papežu in narodu. — S posiljanjem duhovnikov Italijanov, italijanski odgojenih, in hrvatski ne znajočih, mej hrvatski narod, dela se na kvar cesarju in njegove presvitljive hiši, dela se proti dobremu namenu, katerega zastopa papež, namreč proti katoliški veri, dela se proti narodu, kateri se odtujuje samemu sebi, in ki se napravljiva top namesto naučen. Ne posejano žito, ampak posejani kokolj želimo uže v klici uničiti.

Lahko je, ali ni pa častno za prečast, gospoda metati na nas besede: obrekovanja, grda obrekovanja, obrekovalci, neumneži, zaslepelci, nepoštnejaki, krivični, grdi tajni tožitelji, ogromni hubobniki in pokvarjeni. Lepo je, stati evangeljski nad strankami, peti slavo Bogu in mir ljudem; visoko držati glavo pred svojimi poglavariji. Ali drugo so besede, drugo so dela. Po delih, ne po besedah sodijo se ljudje. Vaše besede, prečastita gospoda, mogli bi podpisati tudi najzagriziši Italijani Istre, Vaša dela so podobna njihovim. Oni naslovni, s kojimi so nas počastili prečastita gospoda, zasluzili bi, da bi mi šli na privatno počasjanje nekih te gospode. Ali mi tega ne storimo.

Iz njihovega spisa, ter našega članka in tega odgovora naj sami čitatelji sodijo, komu pristojti ti naslovni. Sami čitatelji naj tudi sodijo, da stoji evangeljski nad strankami, kdo dela, kakor je spodobno, za Boga in za ljudi in kdo more držati glavo visoko pred svojimi poglavariji.

Resnice ne morejo zadusiti ne gg. kanoniki, ne vsi duhovniki, kjer bi, če tudi redko kedaj dva skupaj prideta, da bi drug drugemu ne tožila, mogli biti prisiljeni iz straha pred spoznijo podpisati zaupnico svojemu škofu.

Kar se „jednakega obzira proti vsem ljubljenim ljudstvom“ Nj. Prevzvišenosti g. Glavine tiče, o tem je pisal navedeni list „Sloboda“ (st. 4. l. 1881). G. Glavina hoče tudi s hrvatskimi duhovniki, v hrvatskih vaseh samo nemški in italijanski govoriti. On tiska naredbe c. k. vlade nemški in italijanski, kateri, ako mu morda pridejo samo v teh jezikih, bi on moral za dobro svojih podložnikov prevesti dati. On je dal vse spise, tikajoče se „škofovskega zavoda“, v svojem uradnem listu samo italijanski tiskati.

Ne lepe pristranski proti hrvatskemu jeziku, a s tim tudi proti hrvatskemu narodu, so prečastita g. kanoniki, kateri svoj javni uradni list tiskajo samo v italijanskem jeziku.

To je krona njihovih dokumentov. Zares: „monumentum aere perennius“!

Tudi mi prosimo Boga, da bi prenehala nemir in nesloga med duhovniki, in da se ne zavleče med narod.

Z božjo pomočjo, se svetom dobro ponajočih se in značajnih mož, kakoršnih je še po škofiji med mlajšimi in starejšimi, med Hrvati in Italijani; z nepristransostjo proti podložnim duhovnikom in narodu more to doseči prečastita g. Glavina, da se bude moglo tudi o njem reči: „magnus vir loquens et faciens victorias“.*

O studentih na Tržaskem**).

Milo se mora storiti rodoljubu, če pomisli, da ima tako nadarjen, tako vstreljen narod tako malo prilike svoje prijene duševne zmožnosti razviti po tistem poti in tistim načinom, kateri je blaga mati narava njegovej in duhaliteti od-

* S tem sklepamo to stvar; dobре vemo, da smo tu pa tam prišli v nemilost, a resnej smo morali dati, kar je njen, i narodu, kar je njegovo. (Ured.)

**) Nadaljevanje dopisa iz: *Dolnje v zadnji stevilki Edinstva*.

kazala; z gotovim vspethom bi mogel tak narod, sicer siromašen, tekmovati z vestniki drugih narodov. Globoko moramo to obžalovati prav zarad razmer, v katerih živi Slovan v Trstu in okolici.

U Trstu nabajamo še precej obilo narodnih duhovnov, trgovcev in nižje vrste ljudi; nam pa manjkoje posebno advokatov, notarjev, zdravnikov, neodvisnih mož, za narodni blagoborečih se; nam pomanjkuje uradnikov in profesorjev, čejih srce bi vneto bilo za milo očetjavajo; v nobenem mestu na Slovenskem razmerek v tem obziru niso tako slabe, kakor tu na Primorskem; sko-re vsako mesto ima pa nekoje spôstovane narodne advokate.

Tem žalostnim razmeram odgovarja na drugej strani primeroma malo število Slovencev, ki studirajo na Tržaškej nemškej gimnaziji: vse je 39. Znano je, ka izhaja ogromna večina slovenske intelligence iz kmetskih korenikev; meščani so nam presneto malo duševnih mož priskrbeli. Nehoté se tedaj usiljuje želja, naj bi iz Tržaškega teritorija in sosednih pokrajin Slovenci v večem številu svoje sinove pošiljali na tukajšnjo gimnazijo, da bi se sasoma tukaj napolnili one vrste narodnih boriteljev, katerih še sedaj tako nemilo pogrešamo. Ugovarja se mi lahko, da tukaj človek, delaven po drugem potu,

ljenjem izpodletalo, i se dunajsko ljudstvo nič ni brigalo za maceje javkanje pred Lienbacherjevim stanovanjem, začeli so dregati dunajski mestni zastop ter delajo na to, da bi sklenili resolucijo, v katerej mestni zastop obžaluje, da državnozborni načelnik, grof Coronini, ni poklical „Lienbacherja“ k redu. — Ni se dolgo, kar se je dunajski mestni zastop nesmrtno bla-miral, to bi ga moralno zmodriti.

Ker je dunajsko ljudstvo študentovskega rogoviljenje obošdilo, primoran je bil tudi dunajski občinski svet enako obošdo izreči, pritrdil je namreč, da desnica državnega zbora ni ustavnih mej prestopila i da Lienbacherjev govor nema nic tacega v sebi, kar bi Dunajčanje žalilo in demonstracijo opravicevalo. — To je bila obošda centralistov, ki so vsega študentovskega rogoviljenja krivi.

Novi zakon o davku za zadruge je razglašen. Olajšav je mnogo; dohodninskega davka pridobitne in gospodarske zadruge in založnice ne bodo plačevali, če njih letni cisti dohodek ne znaša 300, od 300 do 1000 gld. čistega dohodka so obložene s tremi desetinkami od 1000 do 2000 gld. s petimi desetinkami, pri večih čistih dohodkih pa s polnim davkom. Ta zakon je veljaven tudi uže za leto 1880.

Iz Bosne se črnoje tožbe zoper nerede v uradih in posilno iztirjevanje davkov. Neka deputacija pojde na Dunaj, da se cesarju o tem pritoži.

Iz Macedonije poročajo angleški konzuli, da se tam pripravlja vstaja zoper Turke, ako se vname turško-grška vojna.

Pruski general Moltke je v Nici prebivajočim Rusom pisal, da je vojna edino pravčno sredstvo, da se ohrani blagostanje in čast katere dežele. Mi menimo, da je sicer res, da so velike vojske v blagostanje — generalom, a vsemu ljudstvu so neznosno breme. Generali, to je zopet res, lahko govoró o časti, ako sovražnika zmorejo, a drugi ljudje pa časti drugod isčejo.

Grška se zadnje dni na vse kriplji pripravlja na vojno, v Trstu se je zadnje dni vkrcalo več sto konj za grško vojsko, z Reke pa se vojizo torpedi v grška pristanišča. Vojna bo vojna.

Pa tudi turška vlada rók križem ne drži, ampak pripravlja se, da Grke dobro sprejme; pošilja na meje vedno nove éete, davke z vso silo iztirjuje i nove dolgove dela, da bo pripravljena, ko poči prva puška.

Boerci so Angleži v južnej Afriki strašno natepli. Angleži so bili na grénu Spitzkop tako vrtjeni, da je njih general Colley rekel, da vtrdbe ni mogoče vzeti, a Boerci so jo vendar le vzeli ter generala usmrtili i skoraj vso vojsko uničili, ali ujeli. Z ujetniki pa blagodušno ravnajo.

Dopisi

S Krasa, 21. februar.

(Prva beseda v Klanci). Nadejam se, da mi radi odmerite prostorček v „Edinosti“, da Vam opisem, kako se je vršila včeraj prva beseda v Klanci. Klančanje v svojej skromnosti niso hoteli svetu po programih in časopisih javiti, da napravijo enako veselico. Navzlie temu, da se je vesela novica, da v Klanci bude beseda, raznesla takoj po ustrem izročilu. In sebralo se nas je lepo število, ki smo radovedni bili, kaj premorejo Klančanje. Mej gosti sem videl čestitljive duhovnike, mej njimi vrlega narednjaka, dekana Jana iz Doline; pa tudi narodno učiteljstvo je bilo zastopano, naj omenim le g. Vrtovca, učitelja dolinskega; vrhi tega je prislo bilo k besedi ogromnega števila naroda. Ponosno je vibral raz Metlikovo hišo slovenska zastava; pa tudi okusno odličena dvorana in lepo ustrojeni oder tega istega gospoda, vse to je napravilo na deležitelje besede jako ugoden vtisek. Beseda je otvoril vrli narodnjak klanski, g. Metlika s primernim govorom. Bil je vidno ganen govorč v Slovensku in njega bodočosti. Sklenil je svoj govor se živio-klicem Nj. Vel., na kar je po dvorani zaoril gromovit odmev njegovim besedam. Pod vodstvom g. Jerina, stacijskoga šefa na Kozini, peli so domaći pevci različne pesni: Hajdrihovo „Mladini“, Nedvedov: Mili kraj! Iparjevo: Danici. Petje, to se ve, ni prav gladko šlo. A za prvi nastop to preprostim kmetiskim pevcom ni zameriti. Pa tudi nam je pomisliti, da gg. Jerina in učitelj Grahli, ki sta fante v petji poučevala, nista glasovira veča, kar je pač skoro neobhodno potrebno znati povevodju. Sed etiam si desunt vires, tamen laudanda est voluntas. Škoda tudi, da so se za besedo izvolile preteške pesni, kakor je n. pr. Iparjeva „Danici“. Po besedi sem slišal iste pevci precej dobro nekatere druge pesni, n. pr. „Na vojsko“, „Tiha luna“. Bolje bi se bili torej sponesli na odru s temi pesnimi, katere bolje znajo. Naj mi bode sicer dovoljeno omeniti, da moje prepričanje je, da bi se pri preprostih narodnih besedah bolje ustrezalo z našimi lepimi narodnimi, nego li umetnimi pesnimi. Saj ima vendar preprosta narodna pesen nedvomno večjo moč na človeško srce, nego najlepša umetna. In narodnih lepih pesni nam ne inanjka; zasluga je rajcemu Kočjančiču, ki nam je toliko teh biserov očel ter ohranil. To mimogreč opomnivi, moram počivalno priznati dobro voljo mlade deklamovalke gd. Metlikove. Vesel tudi izrekam, da so nas Klančanje z igro „Berite Novice“ prijetno iznenadili. Vršili so gg. Jerina, Gra-

hli, gd. Ernestina in Kristina Ugowitzer. Ako se pomisli, da ste bili gospodinčini sestri Ugowitzerjev otroci na deskah, ki pomenajo svet, moramo se čuditi nujnemu izrednemu dilematskemu talentu. Ernestina ko teta, znala je dobro svojo ozbiljnost kazati, docim je gd. Kristina jake ljubezljivo se vedia ko Milka. Poslušajočemu gladko tekoče slovensko besedo iz ust teh dveh simpatičnih deklic, utripalo je vsakemu navzočnemu rodoljubu sreč veselja, in mi čestitamo Klančanom, ki imajo v svoji sredi dve nadejpolni Talijani hčerk. Se ve, da sta bila tudi gg. Jerina in Grahli oba prav v svojem elementu.

Po besedi nam je postregel g. Metlika z jako dobrimi jedili in izvrstno kapljico božjo. Mej večerjo pa so nas Klanski pevci zabavali s petjem. Lep večer nam je bil, imeli smo se res come in fant. Marsikater pesem se je pevem pri večerji posrečila; morda bi se v Klanci lehko tudi ustanovil mešan zbor. Moči imate tam — poskusite! Po besedi se je pričel ples, ki je trajal do jutra.

In ko smo gosti odhajali domov „ko mežnar odzvonil je dan“, imeli smo mnogo povhale vrlim Klančanom, katerih veselica se je vršila res v naj izglednijem redu in miru. Mi bi jim vpravljeno svetovali, da tudi svetu naznanjajo o svojih veselicah! Gospodoma Jerini in Grahli pa, ki se jako trudita za narodno omiko v Kianci: žal. Osobito priznanje vredno je neutrudo delovanje g. Jerine. Po njem naj bi se vzgledovali vsi naši učitelji! Vivat sequens! Da se zopet k malu snidemo pri takej veselici v Klanci ter se v razkošji zopet topimo, da nam bo možno reči, kakor včeraj s Höltyjem:

O wunderschön ist gottes erde,
Und wert darauf vergnügt zu sein,
Dann will ich, bis ich auch werde
Mich dieser schönen erde freuen. *

Gradimir.

V Rojanu 26. februar.

Da bodo videli na okolo, kako nekateri smradijivi Lahoni v Trstu vedo spoštovati menjarnodno pravo, hočem tukaj navesti povsem istinito prigodbo; ki se je to dni pripetila.

Pripovedoval mi jo je vrl zaupen mož, ki je vse lastnimi očmi videl. Zagrizli Lahončiči črte nas Slovence iz vse duše in vsega srca — nasprotno, kakor ljubijo blaženo Italijo. Da bi njih črt le do tukaj segal, ali se čez mejo slovenske dežele otrovne pušči streliči in njim je tra v peti vse, kar po slovanstvu diši. Da je to gola istina, to obelodanata le dogodek. Uže mnogo tednov bivajo mej nami mogočne „Rosije“ pomorsčaki v krečani na vojnem korveti „ASKOLD“; zdaj zakotvena ob obali St. Andreja. V nedeljo popoldne, 13. februar 1881, sli so trije ruski pomorsčaki mirni svojim potom po mestnem oddelku imenovanem „Al Fontanone della Zonta“. Pogovarja se, mej njimi ni bilo razdora, kajti za ujednega mimočočega še menili se niso. Kar iz protranske ulice pritihotapa „revno vlaško človeče“, ki njih bilo družega vredno, nego, da bi se ga bilo potopilo v dno morja. Zamazani vlaški capin, zagledavši ruske pomorsčake, spadajoče velesili, ki je vedno Avstriji zvesta prijateljica bila; to človeče pravim: prične za njimi bljevati i pestimi jim pretiti, kričače na vse glas: Razja di cani, mostri di ščavi, andē in malora, porche creature mal nate, itd. Eden Rusov se ozre, umel je nemščino i ga spoštljivo popraša, kaj jim hoče. Ali irredentar, nemškega jezika ne umevši, — je vedno svojo krulil, kakor zamazano prase v hlevu. Rus videvši, da s takovim človečetom njih varno imeti opravila — sel je za tovariši. Redarjev niti enega blizu — navadno jih je mnogo, — kder jih ni treba. Lahon ne bi tako bil počenjal, da ni vedel, da Rusi so Slovani, kakor okoličanski Sloveni. To ga je v izdajalske duši peklo. Vedeti bi moral, da večika kazen zadene onega, ki se napram tujim podanikom pregrasi, zlasti še, da so po vojaško opravljeni. Takovo vedenje proti tujim pomorsčakom — je delikatna stran. Nehotě sem se spomnil g. Artellija v mestnem zboru; ko je naši vrli poslanec Nabergoj možato svojim „TUKAJ“ potrdil, da se je v svoji mogočnosti stresel kolibin strop i protresel irredentarske duše i prav ne dolžna besedica, ki je zdaj zadobila demandno vrednost za Trst — in okolico — je raznetila polžev kri Artellijevno tako, da je od jada našega nevstrasiljivega Nabergoja nazval zaničevalnim prednikom „ščavo“.

Glejte! sem si mislil, kako brzo je g. Artelli zadobil posnemalcev. To je sad njegove kulture i večine irredentarjev. Strela na nje!

(a)

Iz Gorice 5. marca.

(Izv. dop. Vsacega nekaj) Toraj šel je ramon zvižgat in kosom pet, ta nesrečni pust Kurent! Marsikater se sedaj v postu praska, mošnja je prazna — puša njih ščim poravnati. Tudi mnogo naših žená je veselih sedaj, ko njih možje lepo pa pametno doma na večer sedé, vsaj jaz za eno vem. V našej čitalnici se je prav pošteno plesalo, videli pa bomo, kako

* Omenjenih reči nismo prejeli, le nek nekrog nam je prisel v roke; natisnili pa ga zato nismo, ker je bil določen za premalo znamen našemu narodu, in bi tedaj dosledno moral skoraj v visoki ster, nekrog se donščati, kar bi vendar bilo malo — prezaletno. Ta dopis pa je v tiskarnici bil založen. Zaradi prejnjega stavca nam se je zadnji list ves skvaril. (Ured.)

pojde z besedami. In podružnica, katera sedaj steje že 100 udov, imela je svojo izborno lepo pustno zabavo, nagovor, deklamacijo, saliji vodovor in petje pod vodstvom gospod Juga, učitelja iz Solkana in njega vernega sedruga g. Černica iz Šentpetra — pevci so bili solkanski in Šentpeterski pa nekaj še ostalih goriskih „Slavcev“ — vse se je versilo lepo ter počivalno. Te zabave se je celo vdeležil g. c. k. glavar baron Rechbach in veselilo nas je, da se mu je dopalo započetje čitalnične podružnice. Veza, vstopnica in dvorana je bila nenavadno okusno okinčana takó, da sem jaz redkoknjaj pri čitalničnih besedah kaj enacega zapazil. Ker je društvo demokratično, sešlo se je uže ob napovedanem času polne prostore, zgoraj in zdolaj, podružnici, red je bil od konca do kraja najlepši, troške je podružnica sama plačala ter ostalo je je še nekaj novcev za postno veselico. Ples pa je trajal, do 5 ure in se bili ljudje bili radi plesali, a moj bog, godec je sape zmanjšalo. Ples in zabave so se vdeležili tudi odlični udje čitalnice in četvorko so vodili reditelji njeni — po domači. S podružnico so sploh vse višji rodoljubi zadovoljni in celo znani, marljivi dopisnik „Novice“ se počivalno o njej izrazuje, kar mene prav veseli. Naša tribojnicna pa je ves dan vihrala na čitalničnem hodniku na jezo Lahonom in Lahončcem, katerih eden je celo od renegatske jeze v znani kavarni s pestjo ob mizo bil, da tega ne bi se smelo v laški? Gorici dopustiti. — Družega dne pa smo videli — kakor nekdaj na Pajerjevem zidu — v pravem svitu lahonsko polbalinsko kulturno. Dr. Tonklijev hišo so po noči Lahončki postopaci — se veda hoje plačani — z tanto namazali. Ko sem družega dne popoldne mimo hišo šel, gledalo je par ljudi na umazano hišo ter eden od njih, zvest Avstrije, Goričan je še preco glasno zaklical: „Evvia la cultura Italiana!“ Dr. Tonklijev se more le čestitati in da bi se meni — a hvala Bogu, hišo nemam! — kaj enacega pripetilo, pustil bi madeže ter nad njimi obesil tablico z zgornim italijanskim napisom. — Kakor tam pri vas je tudi v Gorici „korso“ izostal, ilo je ves pustni praznik, oni ki prodajo „Konfete“ so budoje jezik in krme goričke so bile prazne. In v Tolminu so tudi nameravali osnovati „korso“, a oče Plavius jim je naredil križ čez rajtengo in nakupljene konfete bude treba spraviti za prihodnji pust pod streho. Na večer pa se je zbralo okoli 80 podružnicijev pri našem Štefetu (pri Fajferju) in redkoknjaj sru preživeli pustni večer moj lep domaćem petjdm. Zapazili smo tu lep tenor g. Jeretiča in če se bode mož hotel poprijeti učenja v petji, — kar ne dvomimo, podružnici bude imela svje pevce ter z pomočjo Solkancev in Šentpetcerjev napravimo jedenkrat z dovoljenjem čitalnice pri Katarinu na vrtu — koncert, in Tomaž Rosenberger bude postavil na visoki kol vihrajoč slovensko tribojnicno Slovencev goričkim na slavo, na strah vragom.

Lep saljiv govor je imel oni večer pri Fajferju znani humorist, govorili so i drugi prijatelji podružnice — napivalo se je na vse strani — seveda nismo pozabili naptiti na slavo očetu Lavriču kot znanemu pokrovitelju našega stana. Končno smo napravili še saljivi — kar iz trte zviti dvogovor, pozdravili kurenta ter se veselo razšli. —

Znano Vam je, da so vse gorički Lahončki listi (le klerikalni „L'Eco“ je ostal) žalostne smrti poginoli. Beračil pa je neki bivši urednik okolo ter nabral baje 100 naročnikov za † leta na tamošnji v Rim sklicevi list „Ind. ali Imp.“ jaz ne vem, kako mu uže pravite tam v Trstu. In sedaj mož ometuje z blatom goričke Slovence v omenjenem listu, pa upamo, da bode i njega konec. Prav dopalo se mi je od mojega prijatelja, kateri je bil za naročbo onega lista vlovljen, ko je ta prinesel dopis iz Gorice, da so tu le dekle, hlapci pa par tergovcev, katerim pa slabogre, mej onimi 3000 Slovencov. Povedal mi je takole: „Vzel sem svojo „vizitno kartu“ ter napisil:

Anch'io appartengo fra quei negozianti Slavi, che fanno affari magri, e dovrebbbero chiudere la bottega non soltanto noi Slavi, ma bensì anche gli Italiani se ci mancassero i nostri Slavi di montagna; priložil sem mu kar je bilo plačati naročnine ter zapodil fanta z Indipendijem vred!*

Moz je prav imel in s tem končano svoj dopis, ter Vam bratje tržaski, prihodujši želim lepšega petja, nego je bilo zadnjih v Politeama Rossetti!*)

Bastjan.

POZIV

slovenskim gosp. učiteljem pripravnikom in šolskim prijateljem!

Odkar se uče naši otroci slovenski čitati, odkar se rabijo slovenski obecniki v naših začetnih šolah, pogrešajo vse učitelji in odgovitelji te nežne mladine slovenskega navoda za podučevanje na najnajšej stopnji narodne šole. Posebno pa primanjkuje také knjige mladim nastoplom učiteljskim močem in zlasti še pripravnikom, katerih velika naloga je ravno v tem, da se urijo v navodu, kako jim bude postopati s prvenci ljudske šole. V nemškem jeziku ima učitelj na razpolaganje več navodov te vrste, naj imenujem samo: Hermannovo „Unterklasse“

*) Omenjenih reči nismo prejeli, le nek nekrog nam je prisel v roke; natisnili pa ga zato nismo, ker je bil določen za premalo znamen našemu narodu, in bi tedaj dosledno moral skoraj v visoki ster, nekrog se donščati, kar bi vendar bilo malo — prezaletno. Ta dopis pa je v tiskarnici bil založen. Zaradi prejnjega stavca nam se je zadnji list ves skvaril. (Ured.)

*) Vas za gotovljamo, da ga bomo tudi imeli pa prav dobrega, ker kukavice ne bodo pri nas legle jaje —

in Saatzerjev: „Das erste Schuljahrs“. V slovensčini smo se vedno brez te také potrebnne pomozne knjige, da bi bila uže zdavno mnogim učiteljem in pripravnikom dobro služila, in daširavno se je o tej stroki po šolskih listih uže veliko pisalo.

Ker se je nadejati, da bode po učiteljih kmalu dovoljeno tudi s pomočjo slovenskih knjig pripravljati se za bodoče podučevanje v slovenskih šolah, in ker je marsikateri učitelj tako knjigo uže danovo želel; zato sem se odločil spisati in založiti takov „navod za podučevanje prvencev“, aka bi me gg. sodruži in šolski prijatelji pri tem podpirati blagovili.

Predno morem dati namreč v tisk kajigo, katerej bode cena 60 kr., vabim na obilo naročevanje vse prijatelje prvega napredka naših šolskih razmer, da budem vsaj nekoliko poročiva imel za vspeh tega podjetja.

V Krškem 1. marca 1881.

I. Lapajne,
šolski učitelj.

DOMAČE STVARI.

Cesarjevič Rudolfa poroka, kakor se trdi, odložila se je do meseca oktobra.

NJ. ekscelenca, baron Depretis naš namestnik, je podaril društvo „Edinost“ f. 50. — za dobrodelne namene, za kar naj mu bode izrečena najtopljejša zahvala.

Račun

veselice društva „EDINOST“ dne 26. maja
mes. v Politeama Rossetti.

DOHODKI

Njegova ekselenza Baron Depretis f.	50,-
Gosp. vitez A.	10,-
J. Jenko v Podgradu	4,-
1163 listov v pritičje	697,80
344 v galerijo	86,-
Za prodane lože	41,-
Za prodanih 180 sedežev	72,-
	f. 960,80
TROŠKI	
Gledišče, svečava, služba, vatrogaseci, redarstvo	f. 220,-
Godba	75,-
Stroški za igro in priprava za ples	52,54
Tiskovine	34,50
Vabila, marke in drugi razni stroški	62,36
	f. 444,40
Čisti dohodek	f. 516,40
kateri se je razdelil po sklepu odbora za razne dobrodolne namene in 50 gold. se je dalo tudi delalskemu društvu,	
Odbor društva „EDINOST“.	

Dunajska Borsa

dne 9. marca.

Enotni drž. dolg v bankovcih	73 gld.	45 k
Enotni državni dolg v srebru	75	70
Zlata renta	90	5
1860, državni zajem	129	75
Delnice narodne banke	814	—
Kreditne delnice	288	50
London 10 lir sterlin	117	55
Srebro	—	—
Napoleoni	9	28 1/4
C. kr. cekini	5	53
100 državnih mark	57	25

Prsni**BOMBONI IZ TRPOTCA**

(Spitzsweigerich-Brust-Bonbons)

za ozdravljanje plučnih in prsnih bolezni, kašča, hriparice, pieke in zastrenja sapnika.

Neprecenljiva rastlina, katero nam ponuja priroda v blagor trpečega slovškega rodu, hrani v sebi do danšnjega dne nedojaseno skrivnost, vneti slični grla in sapska urino in zdatno polaščanje daje, in tako ozdravljanje dotičnih organov nagnjo pospešuje. Ker pri našem izdelku damo potroško za čisto zmes trpote s sladkorjem, prosimo, posebno paziti na našo po gospodki vpisano varovalno marko in na podpis na listku, ker le tak je pravi.

Viktor Schmidt in sinovi,

c. kr. fabrikanti, WIEN, IV. Alleegasse Nr. 48.

Cena ene škatljice 30 kr.

Se dobiva pristno samo v lekarnah: E. Leitnberg, C. Zanetti in P. Rocca v Trstu, in G. Cristofelli v Gorici. 100—11

Zajem od leta 1864 z državno loterijo.

Izibreane so bile 1. marca na Dunaji te serije:
47, 30, 235, 665, 1049, 1434, 2070, 2572,
2790, 2915, 3446, 3547, 3798, 3800.

Serije	Štev.	Dobili so:	
		gl.	Štev.
17	2	400	2915
	5	500	71
	37	500	3446
	70	1,000	16
	74	500	23
	79	1,5000	3547
30	12	400	16
	15	400	54
	34	400	98
	40	10,000	3798
	55	500	41
	64	5,000	71
	69	1,000	72
	72	500	84
	93	500	88
255	80	1,000	3800
665	20	500	62
	40	500	63
	68	400	
	77	400	
1049	7	400	
	89	500	
4434	42	1,000	
	49	5,000	
2070	44	400	
	79	20,000	
2572	11	500	
	79	2,000	
2790	18	500	
	46	500	
	52	400	
	94	500	

Vse druge, v zgoraj navedenih serijah neomenjene številke so dobile po 200 gld.

Dobiti se bodo izplačevali od 1. junija 1881 počeni.

Prvo prihodnje žrebanje bo 1. junija 1881.

Darovi za Važno vsakemu! Darovi za praznike!

Ker je na kant prišla velika tovarna za britansko srebro, se bo zavolj velikih dolgov in splošnega izpraznjenja prostorov na velikanska zaloga razprodala

za 75 odstotkov pod eno tedaj skoraj zastonj.

Cela mizna oprava iz britanskega srebra, ki je prej stala 28 gl., dobi se zdaj za 8 gl. ter se garantiira, da bo bila ostala. (S temi 8 gl. je samo delo komaj na pol plačano.) In sicer se dobi:

6 minnih nožev iz britanskega srebra zastribo z jekla 6 vilcev iz britanskega srebra, težke in fine sorte,
6 težkih žličic iz britanskega srebra.
6 najljubnejših žličic za kavo, iz britanskega srebra,
1 mlečni zajemalnic za kavo iz britanskega srebra,
1 zajemalnic za juho iz britanskega srebra,
6 finih tan za desert.
2 lepa svetnica,
3 jačnih kozarcev,
6 lepo izdelanih tan,
6 kristalnih podlog za nože.
1 posoda za sladkor,
1 presegajnik za čaj
3 fine tanke za sladkor,
Skup: 54 kosov.

Vsi ti krasni izdelki se dobijo za 8 fl.

Naroči se ali s poštnim povzetkom, ali pa da se denar naprej pospiši, pri nas:

Britaniasilber-Depot

C. Langer

Wien

II. oboro Donaustrasse 77.

Ako bi blago ne ugajalo, se v 8 dneh vzame nazaj, in plačana stota povrne.

Biraria Nazionale

Podpisani vladno naznanja, da je prevzel zgoraj imenovano pivarno, v katerej se dobiva dobro pivo, izvrstno istersko vino po ceni, dobra kuhinja in točna postrežba, ter se posebno narodnjakom priporoca.

ANTON ŠARF

gostilnica

Velika Zaloga

KUPČIJSKIH KNJIG raznega papirja, črnila najboljših tovaren in vseh pisarniških potrebščin.

Prevzame se tudi vezanje knjig vsake vrste. Napravljajo se tudi obiskovalnice, in druge tiskovine, vse po prav nizkej ceni

se dobi pri:

A. C. Rossi-ju
v palači stare borze nasproti Lloydovi tiskarni

Jajca za valjenje na prodaj

Črnih holandskih kokoš z velikim čopom po 10 kr. Creve-Coeur s črnim grebenom in čopom 10 kr. Houdans 15 kr. Svičarskih rujavih 15 kr. Zlatic Brabantskih 10 kr. Srebrnic Brabantskih 15 kr. Kohinkinskih živorumenih 10 kr. Prinz Albert 10 kr. Belih Brahma in belih Izabelk 10 kr. Belih turških pričlenih 15 kr. Sivi Dorking 10 kr. Za svežo robo se daje poroštvo in za dobro zavarovanje se bo skrbelo in zato se računa le lastni troški.

Josef Stiegler— oskrbnik grajsčin grofa Coronini —
Sv. PETER pri Gorici.**NEVARNA****BOLEZEN**

ki napada mnogo ljudi.

Ta bolezen se prične z majhnimi nerdenosti, želodevji, če pa so zanemarjeni, napade ves život, kakor obistvi, jetra in sploh vse prebavilne dele, človek zelo oslabi in le smrt ga more bolečin oteti. Bolezni sami večkrat bolniki ne umetjo. Ako vendar bolnik sam se vpraša, potem lahko razvidi, kde in kakočna je njegova bolezen.

Pravljeno: Ali imam kakve bolečine, ali me kaj tiči, ali težko soprem po jedi? Ali je slabico čutim? Ali se mi dela omotica? Ali so moje oči rumenkaste? Ali nemam na zraku, na nebuh in zoboh debelega žiloma, ki se zbuši in imam li slab okus v ustih? Ali imam bolečine in laži? Ali ne čutim na desnej strani kakor bi se jetra včula. Ali ne čutim trudnosti in omotice, ako po konci stojim? Ali je izcejanje iz ledic nekoliko ali zelo barvanje in ali se dela vselek v posodi? Ali se po jedi pri prebavljaju trebuli napihljuje? Ali se napravljajo vetrovi in se riga? Ali včekrat sreč močno ne bija? To razne prikazi ne nastopijo vse k malu, ali posamezno bolnika nekoliko časa mučijo in so predhodnice zelo hude boleznim.

Ako bi se bolezen dalj časa zanemarjal, provzročuje suh kašel in slabost. Pozneje provzroči suho kočo z umazano rjavim barvom; na rokah in nogah jo vedno mrzeti pot. Ko se bolj množi bolezen na jetrih in ledicah, začenja se tudi revmatično bolečino in navadno ozdravljanje te hude bolezni jo popolnoma brez vespeha.

Zelo važno je, da se ta bolezen naglo in točno ozdravi, precej v začetku, kar se lahko zgodi z malo zdravilom kar je pravo sredstvo, da se bolezni odpravi, da so okusi vrate in prebavljajo v prav in zdrav red pridejo. — Ta bolezen se imenuje „bolezen na jetrih“ in pravo in najboljše zdravilo je „Shaker izleček“, napravljen iz zelišč, ki se deli v Ameriki za vlastnika A. J. White v Novem Jorku, Londonu in Frankfurtu na M. To zdravilo odpravi vse bolezni in bolezni samo v vseh delih prežene.

Zaloga za Štajersko, Koroško, Kranjsko, in Primorsko.

V TRSTU: Lekarna al Camello Corso 25 Giov. Battia Foraboschi; Lekarna piazza Grande: Paolo Rocco.

V Celji: Jos. Kupferschmid; Baumbachovi dediči, A. Marek; v Nemškem Landsbergu: Henr. Müller; v Gorici: K. Christofleit; v Građen: Fr. X. Gschiah, lekarna k s. Ant. Minzgraben; v Celovcu: Pet. Birnbacher Jos. Nussbaumer; v Ljubljani: Jul. pl. Trukšo; v Mariboru: Jos. Noss, V. König; v Radenci: A. Roblek; v Belejaku: Kumpferovi dediči; v Admontu: O. Schori; v Rottermannu: F. X. Illing; v Hermagorju Jos. Richter; v Kamniku J. Močnik; v Lipnici: Othm. Russheim; v Novem mestu: Dom. Rizoli; v Tarvis: Jan. Siegel; v Zadru: lekarna Andrić.

Vlašnik A. I. White; na debelo pri L. Harni, dipl. lekarnar, na Dunaji, II Rafaelgasse 10, in G. et R. Fritz, drogovist I Bräunerstrasse 5, in v Budapeštu: pri Jos. pl. Török, lekarnar, Königsgasse 12.

6-3

Glavna zaloga

izvrstne

PIVE iz pivovarne STEINFELD

(bratov Reiningshaus v Gradcu)

PRI ANT. DEJAK-II JUN.

via degli Artisti v Trstu.

Prodaja v sodcih in boteljah.

52-9